

reportatge

APRENDRE EL CATALÀ DE DOS EN DOS

El progrés
d'una llengua
en converses
de parella

Prop d'un miler de persones de les comarques de Girona s'han reunit setmanalment durant el 2008. Són voluntaris i aprenents del programa Voluntariat per la Llengua, impulsat l'any 2003 per la Generalitat. Es troben, parlen i sobretot ensenyen i aprenen el català. El programa pretén fomentar l'ús social del català i evitar que ens adrecem en castellà als desconeguts o nouvinguts.

ANNA ESTANYOL > TEXT

CPNL > FOTOGRAFIA

>> El programa posa en contacte persones de diferents orígens.

Cada dues setmanes la Laia Pèlach va a la presó de Girona. No ha de complir cap condemna, ni visita cap familiar o conegut que estigui pres. En Josep Maria Figa ho fa cada setmana, i tampoc té cap vinculació judicial o afectiva amb el centre penitenciari. La Laia i en Josep Maria són voluntaris del programa Voluntariat per la Llengua, i les seves parelles lingüístiques són reclusos de la presó de Girona.

La Sol Berenguer és argentina i viu des de fa set anys a Lloret de Mar. L'Asmae Toulali és marroquina i va arribar fa dos anys a Salt. Són dues de les aprenents que participen al programa Voluntariat per la Llengua.

Voluntaris i aprenents es troben amb un objectiu comú: parlar en català. Els uns són catalanoparlants, de naixement o no, i els altres són novinyats que han mostrat interès per aprendre la llengua. El programa Voluntariat per la Llengua els uneix en parelles lingüístiques i els dona la llibertat de trobar-se i conversar amb l'única condició que parlin en català.

La iniciativa va arribar a les comarques de Girona fa uns cinc anys, i des de llavors s'hi han creat nombroses parelles lingüístiques. Aquest 2008 ja han arribat pràcticament al miler, i la vinculació amb diferents organismes, entitats i associacions en reforça el creixement.

Programa institucional

El Voluntariat per la Llengua és un programa de la Generalitat –gestionat conjuntament pel Consorci per a la Normalització Lingüística i la Secretaria de Política Lingüística– que té l'objectiu de facilitar una parella lingüística a totes aquelles persones que volen millorar el català.

L'experiència va néixer a Cornellà de Llobregat (Barcelonès), al Centre de Normalització Lingüística d'aquest municipi, i amb el temps s'ha anat estenent per tot Catalunya. La iniciativa prenia com a exemple el treball que, des del 1996, s'havia iniciat a la Universitat Autònoma de Barcelona (UAB). El voluntariat lingüístic universitari es va crear amb l'objectiu de facilitar l'acolliment dels estudiants no catalanoparlants a l'Autònoma i es va estendre ràpidament a les altres universitats catalanes.

El programa va redefinir-se a Cornellà de Llobregat per donar resposta a les necessitats dels alumnes dels cursos de català per a adults del Consorci. L'èxit d'aquesta experiència va provocar l'any 2003 que la Generalitat creés el programa Voluntariat per la Llengua, com un recurs per facilitar l'aprenentatge i la pràctica oral de la llengua catalana als alumnes dels cursos de català.

Des de llavors, el programa, de la mà de la Generalitat, ha anat creixent i s'ha anat estenent com una gran taca

d'oli a la majoria de comarques catalanes, que, amb major o menor intensitat, han propiciat la creació de prop de 27.000 parelles lingüístiques arreu del territori català entre 2003 i 2007. El seu creixement s'explica pel fet que, tal com va néixer a la UAB o a Cornellà de Llobregat, respon a la necessitat que senten els mateixos alumnes. L'any 2005 la Comissió Europea va reconèixer la iniciativa com una de les 50 millors pràctiques d'aprenentatge d'una llengua.

Montserrat Casacuberta, responsable del programa de Voluntariat per la Llengua a Girona, no dubta a l'hora d'assenyalar els motius que n'han propiciat l'èxit: «És un programa institucional, però neix de la base, de la mateixa societat, i té la voluntat de quedar-s'hi». «A través del programa s'ha aconseguit crear la complicitat social necessària per garantir-ne el funcionament; des de l'Administració només es dota dels recursos econòmics i els mitjans necessaris per portar-lo a terme», assegura, i manté que «ha de continuar essent de la gent perquè el català continuï com a llengua comuna».

El paper del Consorci

El 80% dels aprenents que participen en el programa a les comarques de Girona vénen dels cursos de català que porta a terme el mateix Consorci per a la Normalització Lingüística. El 20% restant prové d'associacions d'acollida d'immigrants o

En cinc anys, a Girona s'han creat pràcticament un miler de parelles lingüístiques

d'entitats que mantenen contactes amb el Consorci. En el cas dels voluntaris, la majoria coneixen el projecte i opten per participar-hi amb un fort component altruista i de defensa del català. Són alumnes dels nivells més alts dels cursos de llengua catalana, membres d'associacions o entitats que col·laboren amb el Consorci o persones que decideixen inscriure-s'hi a títol individual. En el cas de la ciutat de Girona, la majoria pertanyen a aquest darrer grup.

Totes les sol·licituds se centralitzen a les seus que el Consorci té a la demarcació. El programa busca similituds per unir un voluntari i un aprenent i crea la parella lingüística. «A partir d'aquí el funcionament és lliure», explica Montserrat Casacuberta. Cada parella ha de trobar-se durant deu hores per mantenir converses en català. «Nosaltres els recomanem que es trobin una hora a la setmana durant els quatre mesos que dura el programa, però tenen llibertat per repartir-se les hores com vulguin i quan vulguin», assegura la coordinadora de la iniciativa a Girona.

Des del Consorci, un cop posades en contacte les parelles lingüístiques, es fa un seguiment telefònic per garantir que mantinguin les trobades. «Nosaltres no fiscalitzem; només fem un seguiment per assegurar-nos que mantenen el contacte i que la parella funciona», explica la Montserrat, i hi afegeix: «Deixem que la gent faci, que se senti lliure».

Paral·lelament a la recerca de voluntaris i aprenents, el Consorci ha anat teixint també una xarxa d'espais socials on les parelles puguin parlar el català. Uns vuitanta establiments de Girona col·laboren amb el programa. «Són punts de trobada que es comprometen a parlar en català i fer un descompte a les parelles si hi van tots dos i presenten el carnet que els identifica», afirmen des del Consorci.

D'establiments adherits als voluntaris per la llengua n'hi ha a la ciutat de Girona, a Olot, a Figueres o a la Bisbal d'Empordà. Majoritàriament es tracta de bars, cafeteries o altres establiments de restauració, però també hi ha llibreries o serveis de lloguer de bicicletes. Aquest 2008, a la ciutat de Girona, s'hi han afegit també els centres cívics.

Amb els establiments adherits es busca facilitar-los un espai de reunió, però les parelles tenen llibertat per decidir on es troben. Alguns opten per sortir d'excursió, fer una passejada per l'entorn més proper o anar al cinema.

El català, més fàcil

«Als cursos de català hi ha més gent, i si tens un dubte no t'atreveixes a preguntar, per vergonya o perquè no estàs segura de si t'equivocaràs; en canvi, amb la parella lingüística és més fàcil», assegura Sol Berenguer.

Argentina de naixement i lloretenca d'adopció, la Sol va arribar a Lloret de

Mar fa set anys. Un cop instal·lada al municipi i amb la voluntat de correspondre a la bona acollida que havia tingut, va decidir inscriure's als cursos de català que el Consorci ofereix a Lloret: «Quan jo vaig arribar, em vaig trobar amb catalans que ens van ajudar, a mi i a la meua família, a instal·lar-nos; ens van oferir de tot i ens van ajudar i vaig decidir que la meua manera d'agrair-los-ho era aprendre la seva llengua», explica.

Al principi de 2004 va començar a estudiar català a Lloret de Mar i ara mateix està cursant l'intermedi 3, l'equivalent al nivell B. Tot i que continua aprenent, el seu català oral és perfecte, i ella assegura que es deu a les seves parelles lingüístiques. «Amb les classes no en tens prou, perquè el professor té més alumnes a part de tu i no pot estar responant als teus dubtes; a més, també hi ha un component de vergonya», admet la Sol, que explica que les parelles lingüístiques «et donen la confiança per llançar-te, per atrevir-te a parlar, encara que puguis cometre errors, perquè tenen la paciència per escoltar-te i corregir-te una vegada i una altra; és com si et fessin classes particulars».

Una experiència similar és la d'Asmae Toulali. Marroquina de naixement, va arribar a Salt fa aproximadament dos anys. Com la Sol, va començar amb els cursos de català, però, per al dia a dia, va decidir inscriure's també al programa

«És un programa institucional, però neix de la mateixa societat», afirma Montserrat Casacuberta

de Voluntariat per la Llengua. «Amb el professor hi ha més distància, a classe hi ha més alumnes a part de tu i no pots preguntar-li tot el que vols», explica. En canvi, amb la seva parella lingüística, la Marta Pell, ha aconseguit un nivell fluid de català. «Treballe de cambra i hem de parlar català», continua l'Asmae; «a més, m'agrada aprendre llengües i aquí es parla la catalana». Per aquest motiu es va inscriure als cursos del Consorci a Salt, però assegura: «el 70-80% de tot el que sé ho he aconseguit amb la meua parella lingüística».

Marta Pell, parella lingüística d'Asmae Toulali, treballa a l'Oficina d'Atenció al Ciutadà de l'Ajuntament de Salt. «Diàriament mantinc contactes amb persones novingudes que vénen a demanar informació a l'ajuntament», explica. Va ser aquest contacte diari el que li va generar interès pel programa: «No coneixia els voluntaris, però venia gent a demanar-me'n informació i, a partir d'aquí, m'hi vaig anar interessant». Finalment, l'any passat va decidir inscriure-s'hi: «Tenia ganes de participar en un projecte com a voluntària i vaig pensar que aquest programa era una bona iniciativa». A més, la Marta es mostra convençuda de la necessitat d'oferir als novinguts l'oportunitat de conversar en català.

La seva experiència com a voluntària per la llengua la qualifica de molt positiva. «Amb l'Asmae de seguida ens vam entendre; en una setmana ja havíem complert les deu hores de conversa, i puc dir que ara som amigues», afirma. L'Asmae hi coincideix: «Hem complert més del que ens demanava el programa i hem fet trobades d'una, dues o fins i tot tres hores».

La Marta i l'Asmae asseguren que repetirien l'experiència com a voluntària i aprenenta, respectivament. «És una experiència molt maca, no se't fa feixuga i, a més, et permet conèixer altres maneres de viure i de fer, acostar-te a altres cultures», explica la Marta, que ara sap més del Marroc, el país d'origen de la seva parella lingüística.

Ruth Sharp i Abdoul Karim Thiam són una altra de les parelles lingüístiques

que ha format l'Oficina de Català de Salt. El seu cas és curiós, perquè la voluntària, la Ruth, és escocesa i té un nivell alt de català. En Karim és senegalès i va arribar a Salt fa tres anys. Fa un any i mig va decidir aprendre català per integrar-se. «Aquí la gent parla en català i nosaltres també l'hem de parlar», assegura. L'experiència de la Ruth li va servir d'exemple per veure que «una persona d'origen estranger pot parlar perfectament en català». «M'ha ajudat molt», conclou.

En Karim i la Ruth van ser parella lingüística l'any passat. No han tornat a repetir l'experiència perquè la Ruth està escrivint un llibre i no pot. Mentre en Karim espera una nova parella, ha decidit parlar el català a casa amb el seu germà, per no perdre el que va aconseguir amb la Ruth.

No en fem prou amb les parelles

El coordinador del programa a Salt, Vicenç Vinyes, qualifica la iniciativa com «una bona eina perquè els estudiants dels cursos de català puguin practicar la llengua». Per a Vinyes, però, «s'hauria d'estendre més enllà dels aprenents i voluntaris i aconseguir que tothom es dirigeixi en català a un novingut».

L'Oficina de Català de Salt ha constituït 20 parelles lingüístiques durant el 2008. A la de Lloret de Mar se'n van crear més de 40. En aquesta oficina és on assisteix a cursos de català la Sol Berenguer, i on ara ha passat d'aprenent a voluntària. Després de practicar amb dues parelles lingüístiques, l'oficina li ha ofert ensenyar ja català en conversa.

La Sol assegura que la proposta la va sorprendre: «Tot i que la major part del dia parlo en català, només fa quatre anys que vaig començar els cursos i ara ja sóc voluntària». Diu que vol continuar l'experiència perquè «amb les parelles lingüístiques és on realment aprens». «M'agrada enraonar i amb les meues parelles he tingut l'oportunitat de conèixer aquesta llengua», insisteix.

De fet, està tan implicada en el projecte que ha convençut el seu marit perquè s'inscriuï com a voluntari. «Ara l'he embolicat a ell, perquè és una bona

iniciativa», assegura rient. Una prova del seu bon nivell de català és que, per segon any i juntament també amb el seu marit, ha participat en les representacions d'*Els Pastorets* a Lloret de Mar.

Voluntaris a la presó

Des de la seva implantació a les comarques de Girona, el Voluntariat per la Llengua ha anat creixent i creant complicacions. Les parelles lingüístiques augmenten any rere any i el programa ja no només s'aplica a través del Consorci per a la Normalització Lingüística. Els voluntaris han arribat també a les presons gironines. Durant el 2007, la iniciativa es va assajar a la presó de Figueres i en van sortir sis parelles lingüístiques. Aquest 2008 ha continuat, i a la tardor s'ha engegat també al centre penitenciari de Girona. En aquest últim centre s'han format vuit parelles lingüístiques.

Des del Consorci per a la Normalització Lingüística de Girona, Montserrat Casacuberta explica que el programa a les presons va néixer de l'interès d'alguns presos i del treball portat a terme amb l'equip docent de cadascun dels centres. Casacuberta explica que s'ha proposat als voluntaris participar en aquests dos projectes i admet que «no tothom vol anar-hi», però assegura que «els que diuen que sí estan molt convençuts de fer-ho».

Laia Pèlach i Josep Maria Figa són dos dels voluntaris que han decidit inscriure-s'hi. Tots dos ja havien participat prèviament en el Voluntariat. En el cas de la Laia, educadora social i sociòloga, feia temps que coneixia la iniciativa, però no va ser fins al 2007 que va decidir inscriure-s'hi. «Suposo que ho vaig fer per diversos motius: per donar suport a la gent que vol aprendre la meua llengua, per ajudar i per implicar-me en la potenciació del català», explica.

La seva primera parella lingüística va ser un noi irlandès amb qui va congeniar des del primer dia. «Ell feia classes de català i, per tant, ja coneixia la llengua, però li faltava la conversa», diu, i hi afegeix: «L'experiència va ser molt positiva perquè hi tenia molt interès, sovint arribava amb la llibreta carregada de dubtes».

«Als cursos de català si tens un dubte no t'atreveixes a preguntar; amb la parella lingüística és més fàcil»

El programa a la presó de Girona fa poques setmanes que s'ha iniciat i, de moment, la Laia comenta que «és diferent que amb la primera parella». Tot i que no té dubtes a l'hora de defensar aquest projecte, reconeix que ara «la conversa és més difícil, hi ha una barrera entre les dues i costa una mica més: abans podíem parlar de llibres, de la televisió, d'activitats que podíem haver fet l'un o l'altre, però ara és més complicat». Ho exemplifica amb les Fires de Girona: «El fet d'estar reclosos condiciona la conversa, perquè ella no pot fer coses que jo sí que puc fer, com, per exemple, anar a Fires».

La seva parella lingüística actual és una noia colombiana. Les trobades també estan condicionades pel fet que els horaris dels interns són molt estrictes, i la feina de la Laia provoca que no més pugui veure la seva interlocutora cada dues setmanes.

En Josep Maria Figa va cada setmana a la presó. La seva actual parella lingüística és un pres d'origen marroquí. Durant una hora a la setmana parlen «de moltes coses: del futbol, de la política o de la crisi econòmica».

Com la Laia, en Josep Maria també troba diferències entre l'actual parella lingüística i l'anterior. Durant el 2007 va treballar amb la Marta Sabio, una noia de Santander que volia aprendre el català. La seva entesa va ser molt bona: «Vam tenir molt bon rotlló, l'experiència va ser

>> *La santanderina Marta Sabio i el gironí Josep Maria Figa.*

molt positiva i encara mantenim contacte amb la Marta: sortim d'excursió, quedem per prendre el cafè..., som amics».

Amb la seva parella actual, «el concepte de voluntari és diferent», segons explica, ja que «ell busca sortir de la seva rutina, trobar algú de l'exterior amb qui parlar i compartir experiències, perquè el català el parla molt bé». Tot i això, en Josep Maria l'ha ajudat a corregir algunes cartes escrites en llengua catalana: «Jo mateix em vaig oferir a fer-ho i ell ha estat molt content».

El creixement del programa

A banda que el reglament de la presó és estricta i restringeix les trobades a un dia i una hora concreta de la setmana, també es recomana als voluntaris no parlar dels motius de la condemna del pres i evitar donar detalls de la seva vida personal. Amb tot, el projecte a la presó de Girona evidencia el creixement del programa Voluntariat per la Llengua. A més de les presons, la iniciativa també es porta a terme en entitats, en els Jutjats de Girona o fins i tot en empreses on s'impulsa l'ús del català entre els seus treballadors. És el cas d'Embotits

La Selva, que ha creat la figura del padri lingüístic, un catalanoparlant que s'ofereix per mantenir converses en català amb treballadors nouvinguts.

El Consorci per a la Normalització Lingüística ha començat també a treballar amb associacions de mares i pares d'alumnes. L'objectiu és arribar als pares i mares d'alumnes nouvinguts. Montserrat Casacuberta destaca que «en molts casos, els fills són el detonant perquè els pares decideixin aprendre el català, perquè el necessiten per estar immersos a l'escola, relacionar-se amb els professors...».

Els voluntaris per la llengua han suposat un reforç per fomentar l'ús social del català. Segons el Consorci, «els catalanoparlants s'adonen que no han de canviar necessàriament de llengua quan s'adrecen a una persona desconeguda o estrangera. A més, el projecte posa de manifest valors positius associats a l'aprenentatge i l'ús del català relacionats amb el coneixement mutu de persones que conviuen en el mateix territori».

Anna Estanyol és periodista.

PER SABER-NE MÉS

> Podeu visitar el web del Consorci per a la Normalització Lingüística de Girona: www.cpnl.cat/xarxa.

«S'hauria d'aconseguir que tothom s'adreci en català a un nouvingut», diu Vicenç Vinyes